

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Фінансово-економічний факультет
Кафедра Фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
д.е.н., проф. Волохова І.С.
“ ____ ” _____ 20__ р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності «Фінанси і кредит»
за темою:
« Механізм управління зовнішнім боргом України»

Виконавець

студент фінансово-економічного факультету
Кичук Аліна Олександрівна _____

/підпис/

Науковий керівник

к.е.н., ст. викладач

Коцюрубенко Ганна Миколаївна _____

/підпис/

Одеса 2017

ЗМІСТ

	стор.
Вступ.....	3
Розділ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАКОПИЧЕННЯ ТА РЕСТРУКТУРІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ	7
1.1. Сутність і структура державного зовнішнього боргу.....	7
1.2. Механізм управління зовнішнім боргом.	12
1.3. Методичні підходи до визначення впливу зовнішньої заборгованості на фінансовий стан держави.....	20
Розділ II. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАХОДІВ ЩОДО ЙОГО ЗНИЖЕННЯ	27
2.1. Стан формування та погашення державного боргу.....	27
2.2. Моніторинг структури зовнішнього боргу України.....	40
2.3. Оцінювання впливу зовнішньої заборгованості на фінансовий стан держави	50
Розділ III. НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОГО ДЕРЖАВНОГО БОРГУ.....	56
3.1. Світовий досвід управління зовнішнім державним боргу.....	56
3.2. Шляхи вдосконалення політики управління боргом та мінімізації зовнішнього боргу України.....	65
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78
Додатки	

Вступ

Видатні вчені всього світу досягли надзвичайно великого успіху у дослідженні фінансових систем, ідеально вивчивши всі сторони, аспекти, принципи функціонування та покращення її діяльності. Великим досягненням економіки є виникнення державного боргу та державного кредиту, які на сьогоднішній день є майже у кожній державі світу.

Державний кредит у сучасних умовах – це сукупність фінансових відносин, у яких в якості однієї сторони виступає держава, а іншої – фізичні і юридичні особи. У сфері цих відносин держава в більшості випадків виступає як позичальник засобів, а населення, підприємства, банки, фонди – як кредитор.

Існування державного кредиту зумовлює появу державного боргу. Внутрішні та зовнішні запозичення, які на певний період часу оформлюються у вигляді державного боргу, є не тільки індикатором фінансового стану країни, а й показником її конкурентоспроможності. Державний борг, у переважній більшості випадків, є результатом фінансування дефіциту державного бюджету, який, у свою чергу, відображає перевищення бюджетних видатків над надходженнями до бюджету (податками, зборами, доходами ід операцій з капіталом та іншими джерелами формування доходної частини бюджету).

Розвиток міжнародної фінансової системи в умовах фінансової глобалізації розвиток характеризується значним зростанням обсягів зовнішньої державної заборгованості країн світу. Необхідно констатувати, що на сьогодні, державний борг є органічною складовою фінансових систем переважної більшості країн світу, дієвим інститутом у механізмі макроекономічного регулювання та інструментом реалізації економічної стратегії держави. Але існують також і негативні сторони наявності державного боргу, зокрема: деформація економіки, гальмування розвитку реальних економічних процесів, зменшення конкурентоспроможності держави на світовому ринку. В Україні за роки її незалежності формування боргу відбувалося значною мірою під впливом

потреб оперативного фінансування поточних бюджетних видатків, це і зумовило його структуру та обсяги.

Існування зовнішніх та внутрішніх державних запозичень, їх виникнення завжди асоціюється з дефіцитом державного бюджету, раніше пов'язували тільки з економічними кризами, проведенням невдалих якихось реформ, військовими діями, але сьогодні це вважається нормальним явищем будь-якої економіки, зокрема і у часи стабільного розвитку економіки держави. З розвитком світової економіки змінились і традиційні підходи управління зовнішнім державним боргом – від пасивного управління, тобто своєчасне повернення боргу, сплата відсотків за позиками, взаємозалік боргових зобов'язань між країнами, до активного, з використанням нових методів реструктуризації зовнішньої заборгованості, серед них: оптимізація структури державного боргового портфелю, конверсія та капіталізація боргу, викуп та ін. Система управління зовнішнім державним боргом є важливим елементом міжнародної економічної стратегії макроекономічного регулювання в провідних країнах світу. Від ефективності цієї системи залежить конкурентоспроможність держави та її фінансова безпека.

В Україні нагромадження зовнішнього державного боргу відбувалось здебільшого із-за необхідності покриття дефіциту державного бюджету. Лише в останні роки розпочалось в Україні формування обґрунтованої та послідовної державної довгострокової політики управління зовнішнім боргом з метою зменшення боргових ризиків та досягнення міжнародної конкурентоспроможності.

Проблемами державного боргу, механізмом управління та шляхами його реструктуризації займалися як зарубіжні, так і вітчизняні науковці. Вагомий внесок у дослідження державного боргу зробили зарубіжні вчені-економісти: А. Сміт, Дж. Кейнс, А. Лаффер, М. Фрідман. Б. Болдирєв, Л. Дробозина та ін. Теоретичні основи державного боргу, питання щодо його погашення розглядали українські вчені, такі як: О. Василик, Т. Вахненко, В. Глущенко, В.

Дем'янишиним, В. Корнеєв, В. Опарін, К. Павлюк, Л. Сидельникова, В. Суторміна, А. Бортник, Т. Вахненко, О.Руда, В. Федосов, С. Юрій та інші.

Поряд з тим, із загостренням економічної ситуації в Україні та в світі, загальне питання державного боргу та державного кредиту потребує більш детального вивчення проблем, що стосуються даної теми. Адже це відіграє значну роль як на мікроекономічному, так і на макроекономічному рівні. Необхідність адаптації української економіки до євро економічних процесів з огляду на обраний шлях розвитку, збільшення зовнішніх джерел фінансування потреб держави з огляду на існуючі проблеми, обумовлені внутрішніми воєнними діями на території України, зумовлюють важливість дослідження стану зовнішньої заборгованості, її впливу на макроекономічну ситуацію в країні та підвищення ефективності управління зовнішнім боргом.

Метою допомогної роботи є дослідження теоретичних основ формування та механізму управління зовнішнім державним боргом, моніторинг стану зовнішньої заборгованості України та пошук методів підвищення ефективності управління зовнішнім державним боргом України.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні задачі:

- дослідити сутність зовнішнього державного боргу та розкрити основи механізму управління зовнішнім боргом;
- проаналізувати сучасний стан формування та оцінити вплив зовнішньої заборгованості на фінансовий стан держави;
- розробити рекомендації щодо підвищення ефективності управління зовнішнім державним боргом.

Об'єктом дослідження є процес формування та управління зовнішньою заборгованістю держави, а предметом – економічні відносини, що виникають між державою та кредиторами, які виникають у процесі управління зовнішнім боргом України.

При написанні дипломної роботи використовувались статті вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали Міністерства фінансів України, звіти Державної

Казначейської служби України, законодавчі і нормативні акти, які регулюють систему зовнішнього державного боргу, механізм його управління, дані Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень (ІБСЕД), періодична література, Інтернет - ресурси.

При проведенні дослідження використовувались методи логічного узагальнення, статистичного дослідження, економічного аналізу.

ВИСНОВКИ

На сьогодні економічна ситуація України визначає потребу у здійсненні ефективних економічних реформ, завдяки яким стан держави покращиться, та залучення додаткових коштів на внутрішньому або зовнішньому фінансових ринках. Залучені кошти використовуються в державному секторі економіки і повинні ефективно трансформуватись у зростання доходної частини бюджету. Але не завжди уряд ефективно розпоряджається залученими коштами. До формування державного боргу призводить залучання додаткових коштів і позик, а також наявність дефіциту бюджету.

Державний борг являє собою досить складний механізм і залежить від багатьох суб'єктів ринкових відносин. Формування державного боргу відбувається при неспроможності держави функціонувати на власних фінансових ресурсах. Існує різна класифікація державного боргу, однак основним поділом є поділ на внутрішній і зовнішній борг.

Зовнішнім боргом називається заборгованість держави перед іноземними громадянами, фірмами, урядами та міжнародними фінансовими організаціями.

Для регулювання та балансування заборгованості необхідно застосовувати ефективне управління державним боргом. В основі управління боргом держави лежить комплекс заходів, які реалізуються державою через її уповноважені органи з питання прогнозування обсягів та умов запозичення коштів, їх розміщення та погашення, а також забезпечення платоспроможності держави.

Механізм управління державним боргом ґрунтується на методах рефінансування, новації, конверсії, консолідації, уніфікації, обміну за регресивним співвідношенням та метод анулювання боргу. Більшість країн світу використовує метод реструктуризації своєї економіки і застосовують жорсткі методи подолання боргу.

На початковому етапі, коли країна тільки стала незалежною, запозичення були потрібні Україні для проведення ринкових перетворень. Держава віддавала перевагу зовнішнім запозиченням перед внутрішнім, що поставило країну в

залежність від іноземних кредиторів. Сьогодні Україна намагається мінімізувати кількість кредитів отриманих від міжнародних фінансових організацій і переключитись на внутрішній ринок, але для того щоб покращити внутрішній стан економіки, все ще необхідно кредити від МВФ, зокрема.

Як свідчать статистичні дані показник зовнішнього державного боргу протягом останніх п'яти років невинно зростає, у 2012 році зовнішній державний борг дорівнював 208,9 млрд. грн., а у 2016 році – 980,2 млрд. грн., тобто збільшився у 3,5 рази. Нарощування суми заборгованості відбувається переважно перед міжнародними фінансовими організаціями, яка на 2016 рік склала 371,8 млрд. грн., що на 291, 7 млрд. грн. більше ніж у 2012 році або у 4,6 раз. Найбільшу частку зовнішньої заборгованості України перед міжнародними організаціями становить борг перед МВФ і дорівнює 63 %, перед Світовим банком – 14 % , перед ЄБРР – 5%.

За останні п'ять років (2012-2016 рр.) гарантований борг суттєво змінився, зовнішній борг у 2016 збільшився у 2,5 раз або на 159,76 млрд. грн., порівняно з 2012 роком

Зовнішній борг збільшився в основному за рахунок отримання траншів позики Міжнародного валютного фонду, зростання курсів іноземних валют до гривні, що викликало обвал національної валюти.

У роботі на основі розрахунку показників оцінили вплив зовнішньої заборгованості на фінансовий стан держави Отже, показник, що характеризує відношення загального боргу до експорту товарів показує, що наша країна в змозі погасити зовнішній борг найближчим часом. А ось інші розраховані у роботі показники свідчать про зворотнє, тобто відношення зовнішнього боргу до ВВП дуже близьке до критичного значення; відношення платежів з обслуговування боргу до експорту товарів і послуг вказує, що витрачається на обслуговування боргу мала частина доходів держави; відношення міжнародних резервів до загальної суми зовнішнього боргу показник показує чи може країна використовувати свої резерви для погашення зовнішнього боргу, у нашому випадку золотовалютні резерви зменшуються і це негативно позначається на

спроможності виплачувати борг; відношення міжнародних резервів до обсягу імпорту товарів та послуг

відображає запас фінансової міцності держави, як бачимо показник нестабільний, але в останні роки він збільшується; частка боргу міжнародним організаціям в загальній сумі зовнішнього боргу аналізує залежність держави від фінансування міжнародних організацій, і в країні за останні роки показник тільки зростає; відношення зовнішнього боргу на душу населення зростає в Україні великими темпами.

А для оцінки платоспроможності країни використовують показник норми обслуговування державного боргу, який у 2016 році дорівнює близько 84 %, що у 4 рази перевищує норму. За встановленими стандартами, якщо НОБ перевищує 20 %, то країну вважають неплатоспроможною. На жаль Україна це критичне значення давно перейшла.

Щоб покращити стан економіки, макроекономічні показники та рівень життя населення, необхідно зменшити рівень заборгованості, як зовнішньої, так і внутрішньої та удосконалити політику управління зовнішнім боргом. Треба знайти шляхи мінімізації зовнішнього боргу, налаштувати систему внутрішніх займів та дотримуватись плану зменшення дефіциту. Для того щоб покращити ситуацію з системою управління зовнішнім боргом необхідно запозичити світовий досвід, тобто запроваджувати заходи, які допомогли країнам з провідною економікою досягти блискучих результатів у рішенні цієї проблеми.

Постійне нагромадження розмірів державного боргу характерно для більшості країн світу, при тому що зростання заборгованості притаманно і для країн які розвиваються, і для високо розвинутих країн. Але країни, що мають суттєвий розмір державного боргу та в яких розвинута економіка та високий рівень життя населення навчилися управляти державним боргом, зокрема і зовнішнім. Україні необхідно запозичити досвід у зарубіжних країн щодо політики управління зовнішнім державним боргом.

Найкращим варіантом для України стане використання «золотого правила», яке досить часто використовує Великобританія. Суть цього методу

полягає в тому, що держава використовує нові позики лише для інвестування, і в результаті цього вона не лише з легкістю віддає позику та відсотки по ній, але й отримує прибуток. Для України цей спосіб є доцільним варіантом на майбутнє, оскільки він дає змогу забезпечити приріст надходжень фінансових ресурсів до державного бюджету та своєчасне погашення боргових зобов'язань.

На сьогодні треба забезпечити не тільки ефективне функціонування ринку державних запозичень України для фінансування дефіциту бюджету, а і створення умов для залучення фінансових ресурсів у реальний сектор економіки, що задіє ринковий механізм стимулювання інвестиційної діяльності для стабільного економічного зростання, підвищити привабливість для інвесторів. Зокрема, слід мати ефективний план на кілька років вперед щодо виходу з боргових зобов'язань та якомога швидше покривати борги шляхом підвищення власного ВВП.

Політика управління державним боргом України повинна орієнтуватися на інвестиційно-інноваційні фактори економічного зростання, а структура і розмір державного боргу мають прогнозуватися на часовому інтервалі в декілька років та навіть десятиріч для того, щоб забезпечити збалансований бюджет, стабільне економічне зростання і сильну фінансову систему. За відсутністю такої стратегії економічна криза буде загострюватися, а державний борг зростати, тим самим країна потрапить в боргову яму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кремень О.І. Фінанси: навчальний посібник [Текст] / Кремень О.І. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416с.
2. Кудряшов В.П. Фінанси: навчальний посібник [Текст] / Кудряшов В.П. – Херсон: Олді-плюс, 2011р. – 352с.
3. Лісовенко В. В. Державний борг: Концептуальні засади та макроекономічні аспекти [Текст] / В. Лісовенко // Фінанси України. – 2014. – № 12. – С. 7–28.
4. Закон України «Про державний внутрішній борг України», 2014 рр. [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Верховної Ради України — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80-19> — Назва з екрану.
5. Артус М.М., Бюджетна система України: навчальний посібник [Текст] / Артус М.М., Хижа Н.М. – Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2015р.- 191с.
6. Барановський О. Державний борг України в системі економічної безпеки [Текст] / О. Барановський // Вісник Національного банку України. – 2015. – № 4. – С. 42-46.
7. Стойко О.Я. Фінанси: навч. посіб. [Текст] / Стойко О.Я., Дема Д.І. – К.: Алерта, 2014. – 356 с.
8. Попова Л.М. Казначейська справа: навчальний посібник [Текст] / Попова Л.М. – Київ: Центр учбової літератури, 2011.- 98с.
9. Гурова К.Д. Фінанси, гроші та кредит: навчальний посібник [Текст] / Гурова К.Д., Шелест О.Л., Колупаєва І.В. – Харків :Світ Книг, 2016.- 175с.
10. Вахненко Т. Державний борг України: поточний стан і ризики [Електронний ресурс]: / Т. Вахненко // Економіка України. – 2014. – № 7. – С. 37-46.
11. Клименко А. Державний борг [Електронний ресурс]: / А. Клименко // Фінанси України. – 2009. – № 6. – С. 66 – 71.
12. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010, № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

13. Оспіщева В.І. Фінанси: курс для фінансистів: навчальний посібник [Текст] / В.І. Оспіщева – Київ: Знання, 2008. – 238с.
14. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010, № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page>.
15. Кулінська А.В. Вдосконалення механізму управління державною заборгованістю України [Електронний ресурс]: А. В. Кулінська // Економічний простір . – 2016. – № 106.
16. Вахненко Т. П. Зовнішні боргові зобов'язання у системі світових фінансово-економічних відносин: [моногр.] / Т. П. Вахненко – К.: Фенікс, 2015. – 536 с.
17. Пянтакова В.О. Вплив державного боргу на фінансову безпеку України [Електронний ресурс]: В.О. Пянтакова // Розвиток економічного простору. – 2016. – № 3.
18. Бондарук Т. Механізм управління та обслуговування державного боргу [Електронний ресурс]: / Т. Бондарук // Фінанси України. – 2014. – № 4.
19. Шелест О. Л. Державний борг України: механізм управління та обслуговування [Електронний ресурс]: / О.Л. Шелест // Економіка і суспільство. – 2017. – № 8.
20. Карапетян О. М. Макроекономічні ефекти зовнішніх запозичень: теоретичні засади та практичні аспекти / О. М. Карапетян // Методологічні проблеми фінансової теорії та практики в умовах економічної нестабільності / Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу – Тернопіль, 2014. – С. 56–62.
21. Молчанова А.Ю. Державний борг України: механізм управління та обслуговування / А.Ю. Молчанова // Актуальні проблеми економіки та управління в умовах системної кризи. – Львів: МАУП, 2016. – С. 40–42.
22. Лісовенко В. В. Зовнішній державний борг України: оптимізація формування та управління: автореферат на здобуття наук. ступеня. канд. екон. наук: Лісовенко В. В. Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2014. – 19 с.

23. Бараносвський О.І. Дослідження теоретичних засад боргової безпеки України [Електронний ресурс]: / О.І. Бараносвський // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2016. – № 1.
24. Карапетян О. М. Управління державним боргом України: проблеми та шляхи вдосконалення / О. М. Карапетян // Формування єдиного наукового простору Європи та завдання економічної науки: матеріалами міжнародної науково-практичної конференції – Тернопіль, 2016. – С. 79–81.
25. Брюховецька М.О. Державний борг України та шляхи його зменшення [Електронний ресурс]: / М.О. Брюховецька// Харківський вісник фінансових досліджень. – 2015. – № 5.
26. Кубай М.В. Концептуальні засади дослідження боргової безпеки [Електронний ресурс]: / М.В. Кубай // Вісник Львівської комерційної академії. – 2014. – № 46.
27. Баліцька В.В. Методичні підходи до оцінки впливу чинників фінансової нестабільності на державні фінанси [Електронний ресурс]: / В.В Баліцька.// ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». – 2016. – № 17.
28. Мелих О. Ю. Дефіцит державного бюджету як індикатор боргової безпеки України [Електронний ресурс]: / О. Ю.Мелих// Ефективна економіка. – 2016 – № 4.
29. Рехтета О.М. Оцінка стану зовнішнього державного боргу [Електронний ресурс]: / О.М. Рехтета // Фінанси. – 2014. – № 2.
30. Костюченко В.М. Концептуальні підходи та теоретичні основи зовнішньої заборгованості в умовах глобалізації [Електронний ресурс]: / В.М. Костюченко// Економічні науки. – № 7. – 2015.
31. Хмелевський С.М. Стан та динаміка зовнішнього боргу України [Електронний ресурс]: / С.М. Хмелевський // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2015. – № 3.
32. Кравченко Є.О. Управління державним боргом України з використанням інструментів фондового ринку [Електронний ресурс]: / Є.О. Кравченко // Сумський економічний вісник. – 2015. – № 5.

33. Державний борг України у кризовий період та напрями його оптимізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/12184/1/ivashko_lviv.pdf.
34. Котляр Д. Державний борг та фінансування державного бюджету [Електронний ресурс]: / Д. Котляр // Парламент. – 2014. – № 3. – С. 31-32.
35. Коляда Т. Джерела фінансування дефіциту бюджету: тенденції у застосуванні та виклики для стабільності державних фінансів України [Електронний ресурс]: / Т. А. Коляда // Бізнес Інформ. – 2015. - № 2. – С. 215 – 222.
36. Статистичні дані ІБСЕДа про аналіз виконання бюджету за 2012 рік : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/sites/default/files/kv_iv_2012_monitoring_ukr_0.pdf – Назва з екрану.
37. Статистичні дані ІБСЕДа про аналіз виконання бюджету за 2016 рік : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/sites/default/files/kv_iv_2016_monitoring_ukr_0.pdf – Назва з екрану.
38. Статистичні матеріали Міністерства фінансів України про стан виконання бюджету України, 2012-2015 рр. [Електронний ресурс]: — Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=77643 — Назва з екрану.
39. Державний борг за п'ять років збільшився у п'ять з половиною раз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vybor.ua/article/economika/gosdolg-za-pyat-let-vyros-v-pyat-s-polovinoyu-raz.html>
40. Ставка ЛІБОР на сьогодні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ibc.ua/markets/credit/libor>.
41. Статистичні дані Державної служби статистики України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

42. Статистичні дані Державної Казначейської служби України за 2012-2016 рр.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=359194>
43. Чубак А.Ю. Аналіз державного боргу України в сучасних умовах [Електронний ресурс] :/ А.Ю.Чубак// Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського. – 2016. – № 10.
44. Кабаці С.В. Динаміка та структура державного боргу [Електронний ресурс]: / С.В. Кабаці // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2015. – № 8.
45. Руда О. Л. Державний борг України на сучасному етапі розвитку [Електронний ресурс]: / О.Л. Руда // Економічна наука. – 2017. – № 4.
46. Кредит «Стенд-бай» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://utmagazine.ru/posts/10654-kredit-stend-bay>.
47. Програма ЕФФ для України передбачає отримання інвестицій вже на перший рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://interfax.com.ua/news/economic/254550.html>.
48. МВФ очікує у 2017 році пенсійну та земельну реформу і відміну спрощеної системи оподаткування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2017/01/16/617688/>
49. Борисюк О.М. Шляхи оптимізації державного боргу в сучасних умовах [Електронний ресурс]: / О.М. Борисюк // Гроші, фінанси та кредит. – 2016. – № 1.
50. Повернення зовнішніх боргів: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net>
51. Аналіз сучасного стану зовнішнього державного боргу та ключові напрямки забезпечення боргової безпеки України. Аналітична записка [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1806>.
52. Богдан Т.П. Зовнішнє боргове навантаження та моніторинг зовнішніх боргових зобов'язань [Електронний ресурс]: / Т.П. Богдан // Науковий журнал «Економіка України». – 2016. – №5.

53. Статистичні дані Національного Банку України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://charts.finance.ua/ru/currency/official/-/1/usd>.
54. Офіційний курс українського карбованця щодо іноземних валют, встановлений НБУ (середньорічний) за період 2010-2016рр.: [Електронний ресурс]. – www.bank.gov.ua/files/Exchange_r.xls
55. Ісаєва О.В. Проблеми і перспективи управління зовнішнім державним боргом [Електронний ресурс]: / О.В. Ісаєва // ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ” м. Суми.-Вісник Харківського університету . – 2014 р. – № 12.
56. Гедзь О. Зарубіжний досвід управління державним боргом та можливості його імплементації в Україні [Електронний ресурс]: / О. Гедзь // Науковий блог. – 2015.
57. Макар О.П., Світовий досвід управління державним боргом та перспективи його застосування [Електронний ресурс]: / О.П. Макар, Г.Я. Ільницька-Гикавчук, І.С. Дулин // Ефективна економіка. – 2015. – №10.
58. Державний борг США вже перевищив позначку 19 мільярдів дол. США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economics.unian.ua/finance/1253744-derjavniy-borg-ssha-perevischiv-19-trilyoniv.html>.
59. Динаміка державного боргу США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Державний_борг_США.
60. Державна Заборгованість США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Державний_борг_США.
61. Заборгованість Великої Британії вже завтра може досягти 65 млрд. дол. США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dt.ua/WORLD/borg-velikoyi-britaniyi-pered-yes-mozhe-dosyagti-65-mlrd-yevropolitico224852.html>
62. Зовнішній борг Росії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Зовнішній_борг_Росії
63. Макар О.П. Світовий досвід управління державним боргом та перспективи його застосування [Електронний ресурс]: / О.П. Макар // Економіка та держава. – 2013. – №10.

64. Сич Н.О. Світовий досвід як векторний орієнтир в управлінні зовнішнім державним боргом [Електронний ресурс]: / Н.О. Сич // ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”. – 2014.

65. Босенко. О.С. Управління державними борговими зобов'язаннями в зарубіжних країнах [Електронний ресурс]: / О.С.Босенко // Наукові праці НДФІ. – 2016. – №2.

66. Бусленко В.В. Аналіз бюджетного дефіциту і державного боргу Польщі [Електронний ресурс]: / В.В.Бусленко // Економічні наукові інтернет – конференції. – 2016. – № 4.

67. Фесенко Д. С. Причини та наслідки дефіцитного фінансування в країнах ЄС (на прикладі Польщі, Греції, Франції) [Електронний ресурс]: / Д. С. Фесенко. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/10493/1/34-42.pdf>.

68. Гессен А.Є. Наслідки та особливості формування зовнішнього боргу України [Електронний ресурс]: / [А.Є. Гессен, К.В. Проценко, Н.А. Самойленко, М.О. Шульга]; за ред. А.Є. Гессена // Молодий вчений. – 2016. – № 12.

69. Терещенко В.Л. Проблема управління державним боргом України [Електронний ресурс]: / В.Л.Терещенко // Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського. – 2016. – № 10.

70. Гайдуцький А. Не за крихти. Україні потрібна якісно нова стратегія залучення іноземного капіталу / А. Гайдуцький [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gazeta.dt.ua/finances/ne-za-krihti-ukrayini-potribna-yakisno-nova-strategiya-zaluchennya-inozemnogo-kapitalu.html>.

71. Коляда Т.А. Управління державним боргом у контексті стабілізації державних фінансів України [Електронний ресурс]: / Т.А.Коляда // Гроші, фінанси та кредит. – 2015. – № 7-8 (1).

72. Проблеми зовнішньої заборгованості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/23_NTP_2010/Economics/70541.doc.htm

73. Фурман І.В. Стан зовнішньої заборгованості України перед міжнародними кредиторами: оцінка та напрями врегулювання [Електронний ресурс]: / І.В. Фурман // Фінансові ринки в умовах глобалізації. – 2014. – № 2.

74. Порядок відбору проектних (інвестиційних) пропозицій та інвестиційних проектів, для розроблення або реалізації яких надається державна підтримка : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 13.11.2013 № 835 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/835-2013-п>.

75. Зимовець В.В. Ефективність надання державних гарантій підприємствам в Україні [Електронний ресурс]: / В.В. Зимовець // Фінансове – економічне регулювання. – 2014. – № 12.

76. Башко В.Й. Напрями вдосконалення механізму надання державних гарантій в Україні [Електронний ресурс]: / В.Й. Башко // Фінанси України. – 2015. – № 6.

77. Башко В.Й. Державні гарантії: ризики фіскальної розбалансованості [Електронний ресурс]: / В.Й. Башко // Економіка в умовах сучасних трансформаціях. – 2016.